



‘ร้อนทอง’ แห่งบางสะพาน

ภูมิปัญญาที่รอรัฐส่งเสริม

ลมือนักสาวถึงแหล่งทองคำในประเทศไทย ไม่เคยพบว่าแหล่งทองคำที่ไหนจะดีเท่ากับแหล่งทองคำจากธรรมชาติ ที่พบได้มากที่สุดที่ อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ สมัยโบราณเรียกกันว่า บางตะพาน เป็นแหล่งทองคำที่กล่าวขานกันว่า เป็นแหล่งทองคำเนื้อเก็ก เป็นทองคำที่ดีที่สุดในโลก ขุดได้โดยไม่ต้องถลุง เห็นได้อย่างชัดเจนมีเนื้อเหลืองอร่าม สุกปลั่งมีเนื้ออ่อนเค็มไปด้วยเนื้อทองคำล้วนๆ เป็นเกล็ดเป็นก้อน 100% ไม่มีสิ่งใดเจือปน

ภฤชดา หมวดน้อย หรือ พี่เล็ก กรรมการสภาวัฒนธรรม อ.บางสะพาน กล่าวไว้ว่า “แหล่งแร่ทองคำในพื้นที่ทุกวันนี้ต้องยอมรับว่าเหลือน้อยเต็มที แต่ราคาทองบางสะพานจะแพงกว่าทองที่อื่นถึงหนึ่งเท่าตัว ปัจจุบันราคาบาทละ 40,000 บาท มีชาวบ้านที่ยึดอาชีพร่อนทองกว่า 30 ราย ที่หมู่ 6 บ้านป่าร้อน”

เยาวลักษณ์ ณ ระนอง คุณยายวัย 79 ปี เล่าให้ฟังว่า สมัยก่อนการขุดทองบางสะพาน ชาวบ้านไม่นิยมใช้เครื่องมือทุ่นแรง บริเวณที่มีกรงขุดทองมักเรียกเพี้ยนปากนกแก้ว เช่น เนินม้า เนินไก่เหี้ย เนินยายบี นอกจากนั้น ยังมีเนินต่างๆ อีกกว่า 30 เนิน และยังมีแหล่งน้ำใช้ร่อนหาทองคำอีกหลายแห่ง เช่น พวยจิ้งหรีด คลองใหญ่ คลองทอง

“อาชีพร่อนทองมีความเสี่ยง ขุดทองแต่ละครั้งจะต้องขบขสรวงเจ้าที่กันเสียก่อน มีข้อห้ามอีกว่า ห้ามสวมรองเท้าและห้ามหญิงที่มีรอบเดือนเข้ามาบริเวณที่ขุดทอง เมื่อพบทองแล้วก็ห้ามเรียกคนอื่นมาขุดด้วย และผู้ขุดทองห้ามใส่เครื่องประดับทองคำ”

สัจด์ จันทร์แก้ว วัย 58 ปี ยึดอาชีพร่อนทองตามในพื้นที่ ร่อนทอง โดยเฉพาะคลองทองมานานกว่า 20 ปี

สัจด์กล่าวถึงวิธีการร่อนทองว่า ชาวบ้านจะทำงานในเวลาน้ำมาก ประมาณ 8 เดือนในหนึ่งปี ในช่วงเดือนพฤษภาคมไปจนถึงธันวาคม เริ่มด้วยการตากถางบริเวณพื้นที่ที่จะขุด จากนั้นขุดกันด้วยจอบ เสียม เป็นการขุดเปิดหน้าดินชั้นแรก ที่เรียกว่า ดินหลังสะ และดินชั้นที่สอง เรียกว่า ดินกระสะ และอันที่สามจะเรียกกันว่า ดินใช้ ในขั้นนี้มีแร่ทองคำปนอยู่

เมื่อขุดดินที่คาดว่าจะมีแร่ทองคำปนได้แล้วให้น้ำมาแยกเพื่อหาแร่ทองคำ โดยภูมิปัญญาแบบชาวบ้านด้วยการสาดดินที่คาดว่าจะมีแร่ทองคำปนอยู่ลงบนกระสอบป่าน แล้วจึงเก็บแร่ทองคำที่ติดกระสอบป่านออกมา

อีกวิธีหนึ่งคือ การแยกแร่ด้วยเลียงไม้ เริ่มต้นนำดินที่มีแร่ทองคำปนใส่ลงในเลียง และนำลงไปสู่ลำธารน้ำไหลแล้วจึงค่อยหมุนวนไปมาในธารน้ำไหลเพื่อให้แร่ทองคำเอาหินดินทรายและโคลนอื่นๆ ที่มีน้ำหนักเบากว่าออกไป แร่ทองและแร่อื่นๆ ที่มีน้ำหนักจะรวมตัวตกอยู่ก้นเลียง

“อยากให้รัฐส่งเสริมสนับสนุนและทำกำรอนุรักษ์กรรมวิธีการหาทองแบบโบราณที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน ไม่เป็นแค่การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าเท่านั้น แต่ยังเป็นการถนอมดินและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกด้วย”

สุรยุทธ ยงชัยยุทธ